

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060310

DOM
2023-08-31
Stockholm

Mål nr
M 10683-22

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2022-08-22 i mål nr M 2769-22, se bilaga A

PARTER

Klagande

K.A.

Ombud: Jur.kand. M.E.

Motpart

Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Botkyrka kommun

SAKEN

Vitesförelägganden avseende komplementbyggnad m.m. på fastigheterna A och B i Botkyrka kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen avslår begäran om syn.
2. Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens dom på så sätt att Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Botkyrka kommuns föreläggande den 1 februari 2021, § 2021-45, dnr. 2018-1392, upphävs.
3. Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet i övrigt.

Dok.Id 1947331

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

K.A. har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva vitesföreläggandena alternativt återförvisa målet till mark- och miljödomstolen för fortsatt handläggning. K.A. har även yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska hålla syn.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Botkyrka kommun (nämnden) har motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

K.A. har anfört i huvudsak följande. Den aktuella komplementbyggnaden hade en föregångare i form av en fast monterad husvagn. Husvagnen har utan något avbrott i tiden ersatts med komplementbyggnaden. Han har inte gjort området mindre allemansrättsligt tillgängligt utan endast utövat sin besittning till området på samma sätt som tidigare fastighetsägare. Området har sedan fastigheternas bildande aldrig varit allemansrättsligt tillgängligt. Det är viktigt att hålla syn så att rätten kan bilda sig en uppfattning om de säregna förhållandena på platsen. Han bestrider alltjämt att de åberopade fotografierna har tagits vid de tidpunkter som nämnden påstår.

Nämnden har anfört i huvudsak följande. Det krävs dispens för att uppföra byggnader inom strandskyddat område. Det gäller även byggnader som ersätter tidigare byggnader på platsen. Komplementbyggnaden saknar strandskyddsdispens och nämndens föreläggande har därför laglig grund. Det är K.A.s sak att ansöka om strandskyddsdispens. Någon ansökan om dispens har inte inkommit.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Begäran om syn

Mark- och miljööverdomstolen ska hålla syn i målet om det behövs (se rättsfallet MÖD 2018:10). Mark- och miljööverdomstolen avslag den 21 december 2022 K.A.s då framställda yrkande om syn. Yrkandet har vidhållits. Mark- och miljööverdomstolen bedömer alltjämt att den utredning som finns är tillräcklig för att avgöra målet. Yrkandet om syn ska därför avslås.

Nämnden har haft fog för att meddela föreläggandena

För att ta ställning till om nämnden har haft fog för sina förelägganden behöver Mark- och miljööverdomstolen först pröva om uppförandet av komplementbyggnaden och förändringen av bryggan är sådana åtgärder som omfattas av något av förbuden i 7 kap. 15 § miljöbalken och, om så är fallet, att föreläggandena inte är mer ingripande än vad som behövs (jfr 26 kap. 9 § andra stycket miljöbalken).

Det saknas skäl att ifrågasätta att de i målet åberopade fotografierna är tagna vid de tidpunkter som nämnden har påstått.

Inom ett strandskyddsområde är det förbjudet att uppföra nya byggnader. Det är också förbjudet att utföra andra anläggningar eller anordningar om de hindrar eller avhåller allmänheten från att beträda ett område där den annars skulle ha fått färdas fritt (se 7 kap. 15 § 1 och 2 miljöbalken). Exempel på anläggningar och anordningar som kan vara otillåtna är bryggor och pirar (se prop. 1997/98:45 del 2 s. 86).

Av de i målet åberopade flygfotografierna m.m. framgår att komplementbyggnaden flyttats till sin nuvarande plats efter 2008. Åtgärden är att betrakta som uppförande av en ny byggnad och är förbjuden enligt 7 kap. 15 § 1 miljöbalken. Att komplementbyggnaden har placerats på en plats där det tidigare har stått en husvagn förändrar inte den bedömningen.

När det gäller bryggan framgår det av återopade flygfotografier att den efter 2008 har utökats i storlek och därefter kommit att ta ett betydligt större område i anspråk än den tidigare bryggan. Den ändringsåtgärd som vidtagits omfattas av förbudet i 7 kap. 15 § 2 miljöbalken. Genom utökningen måste bryggan i högre grad än tidigare anses ha en avhållande effekt på allmänhetens tillträde till strandområdet. Åtgärden är därmed förbjuden enligt 7 kap. 15 § 2 miljöbalken.

Mark- och miljööverdomstolen finner, liksom mark- och miljödomstolen, att såväl uppförandet av komplementbyggnaden som förändringen av bryggan har gjorts i strid med strandskyddsbestämmelserna. Eftersom dispens varken har beviljats eller sökts har nämnden haft fog för sina förelägganden, som inte kan anses vara mer ingripande än vad som behövs.

Utformningen av föreläggandena

Ett vitesföreläggande måste utformas på ett sådant sätt att det är tydligt vad den enskilde ska göra eller underlåta att göra för att följa föreläggandet. Kravet på tydlighet har ofta uttryckts så att den som ett föreläggande eller förbud riktar sig till måste få helt klart för sig vad som fordras för att det fastställda vitesbeloppet inte ska dömas ut. Vitet måste således vara knutet till en klart definierad prestation eller underlåtenhet. (Se t.ex. RÅ 1994 ref. 29, HFD 2017 ref. 21 och HFD 2020 ref. 28.)

När det först gäller utformningen av föreläggandet att undanröja komplementbyggnaden kan Mark- och miljööverdomstolen konstatera att det är tydligt vad K.A. ska göra för att efterkomma detta. Detta i förening med ställningstagandena ovan leder till att överklagandet i den delen ska avslås.

Vad gäller föreläggandet att återställa bryggan gör Mark- och miljööverdomstolen följande bedömning.

Föreläggandet innebär att en del av bryggan ska tas bort. Detta krav har formulerats på så sätt att bryggan ska återställas ”till den utformning bryggan hade när K.A. förvärvade fastigheten (enligt bifogat flygfotografi från 2008)”. Enligt

nämndens i föreläggandet angivna tolkning omfattar det den nuvarande delen av bryggan som ligger närmast stranden med en längd på cirka 15 meter och en bredd på cirka 1,5 meter. Fotografiet är oskarpt men synes i fråga om bryggans utformning inte överensstämma med nämndens tolkning. Det är därför oklart till vilken form nämnden anser att K.A. ska återställa bryggan för att undvika att vite döms ut. Föreläggandet uppfyller därmed inte det krav på precision som följer av praxis. Som en följd av detta ska föreläggandet gällande bryggan upphävas. Mark- och miljödomstolens dom ska ändras i detta avseende.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Fredrik Ludwigs, Lars Olsson, Åsa Hanna, referent, och Christina Ericson.

Föredragande har varit Helene Montán.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2022-08-22
meddelad i
Nacka

Mål nr M 2769-22

PARTER

Klagande

K.A.

Ombud: Juristerna M.E. och N.L.

Motpart

Miljö- och hälsoskyddsämnden i Botkyrka kommun

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Stockholms läns beslut den 11 mars 2022 i ärende nr 505-20769-2021, se [bilaga 1](#)

SAKEN

Föreläggande avseende komplementbyggnad m.m. på fastigheterna A och B i Botkyrka kommun

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen avslår yrkandet om syn.
 2. Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.
-

BAKGRUND

Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Botkyrka kommun (nämnden) beslutade i två separata beslut den 1 februari 2021, § 2021-45 och § 2021-46, i korthet att förelägga K.A. vid vite om 25 000 kronor att återställa bryggan på fastigheten A till den utformning bryggan hade när K.A. förvärvade fastigheten, samt att undanröja olovligt uppförd komplementbyggnad på fastigheten A. Senast två veckor efter att åtgärderna ska ha utförts ska bilder skickas till nämnden som styrker att föreläggandena utförts på ett tillfredställande sätt.

K.A. överklagade besluten till Länsstyrelsen i Stockholms län, som den 11 mars 2022 beslutade att ändra tiden för återställande av bryggan till senast 12 månader efter att beslutet vunnit laga kraft samt att upphäva besluten i vissa delar innehållande försiktighetsmått; punkterna 2c och 2d i beslut § 2021-45 samt punkten 2a i beslut § 2021-46. I övrigt avslogs överklagandet. K.A. har överklagat länsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

K.A. har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva nämndens beslut. Vidare har han yrkat att domstolen ska hålla syn på platsen samt att rätten, t.ex. med ett föreläggande till nämnden, utreder varifrån de av nämnden åberopade flygbilderna hämtats och hur det framgår vid vilken tidpunkt de är tagna. K.A. har slutligen även yrkat att domstolen ska förelägga nämnden att yttra sig över varför Botkyrka kommun inte tar hänsyn till samma omständigheter vid anläggandet av bryggor som nämnden kräver av K.A., eftersom kommunen anlägger en egen brygga på fastigheten bredvid K.A.s.

Till stöd för sitt överklagande har K.A. vidhållit vad som anförts i överklagandet till länsstyrelsen och i övrigt framfört i huvudsak följande.

Länsstyrelsen har i sitt beslut avseende komplementbyggnaden utan vidare utgått från att kommunens ingivna flygfotografier är från de år som påstås, trots att han

har ifrågasatt tidpunkterna och fotografiernas ursprung. Det är rimligt att kräva besked av kommunen beträffande varifrån bilderna hämtats samt hur det framgår vilket datum de tagits så att fastighetsägaren själv har en möjlighet att kontrollera saken.

Det rätta förhållandet beträffande komplementbyggnaden är att den tidigare stod på den andra delen av hans tomt och har flyttats till sin nuvarande plats av honom. Komplementbyggnaden hade emellertid en föregångare i form av en gammal husvagn som ställts upp på samma plats på en stengrund, med axel och hjul avmonterade, vilken flyttades bort när den nuvarande byggnaden sattes dit. Husvagnen (eller snarare den f.d. husvagnen) utgjorde således till sin funktion en byggnad och ersattes genom att den nuvarande byggnaden flyttades dit. Den har stått på plats åtminstone sedan 1970-talet och oaktat de nya omständigheterna så står det klart att strandområdet härigenom varit privatiserat åtminstone sedan dess. Den tidigare argumentation som framförts i målet vidhålls således oförändrad.

Det vidhålls att det saknas lagstöd för stadgandet i punkten 3 i föreläggandena. Det strider mot grundläggande rättsstatliga principer och kan inte försvaras med 26 kap. 21 § miljöbalken. Åtminstone utgör föreskriften ett oskäligt betungande åläggande för den enskilde. Inte heller behövs dylika handlingar/bilder för tillsynen – inget hindrar de kommunala tjänstemännen att själva bege sig till platsen och se själva. Föreläggandet strider därför alltjämt mot viteslagens regler och även mot grundläggande rättssäkerhetskrav. Det ska därför undanröjas.

DOMSKÄL

Prövningens ram

Prövningsramen i ett överklagat mål begränsas av underinstansernas beslut. Mark- och miljödomstolen kan inom ramen för detta mål endast pröva om nämnden har haft fog för att förelägga K.A. på det sätt som skett. Andra frågor, t.ex. om Botkyrka kommuns agerande på fastigheten intill K.A.s, faller utanför domstolens prövningsram i detta mål.

Frågan om syn

Mark- och miljödomstolen bedömer att den utredning som finns i målet är tillräcklig och att syn på stället därför inte behövs i målet. Yrkandet om syn ska därför avslås.

Prövning i sak

Liksom länsstyrelsen saknar domstolen anledning att ifrågasätta nämndens beslutsunderlag. Domstolen konstaterar också, i likhet med länsstyrelsen, att komplementbyggnaden har uppförts och bryggan förändrats i strid med strandskyddsbestämmelserna. Vad K.A. anfört om att det tidigare stått en husvagn på platsen för komplementbyggnaden föranleder inte annan bedömning. Även i övrigt har det funnits lagliga förutsättningar att förelägga K.A. att vidta åtgärder på sätt nämnden gjort. Föreläggandena är tillräckligt tydliga och inte mer ingripande än nödvändigt. Överklagandet ska således avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 12 september 2022. Prövningstillstånd krävs.

Magnus Hjort

Ulrika Haapaniemi

I domstolens avgörande har rådmannen Magnus Hjort och tekniska rådet Ulrika Haapaniemi deltagit. Föredragande har varit beredningsjuristen Jessica Waher.

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.